

El Valencià en el Sistema Educatiu.

A partir de la promulgació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, el pla d'estudis de la Comunitat Valenciana incorporava com a objectiu necessari, en la formació de tots els xiquets i xiquetes, el coneixement de les dues llengües oficials per dotar-los, d'una manera òptima, dels instruments escaients per a integrar-se en la comunitat humana i sociocultural a que pertanyen i adquirir un desenvolupament cultural, social i professional sense dificultats.

Es partia del fet demostrat que els xiquets i les xiquetes aprenen una segona llengua molt més fàcilment que les persones adultes i que un alumne que viu en un ambient en què es parlen dues llengües aprendrà les dues de forma natural i perfecta sense cap tipus de problema. Per això el procés que s'inicià el 1983, es realitzà, des del primer moment, tenint en compte que les persones bilingües es caracteritzen per una flexibilitat mental que molt difícilment aconseguen les persones que sols parlen una llengua i que el bilingüisme condueix a una major obertura, comprensió i tolerància cap als altres. La progressivitat i gradualitat que s'aplicava permetia possibilitar un ensenyament sense ruptures ni brusquedats i procurava que la seua realització fóra el fruit de l'esforç i el consens de tots: administració, pares, professors, alumnes.

És clar que la funció de la llengua és la comunicació. Una llengua s'aprèn en la mesura que es generen estratègies que permeten utilitzar-la per a comunicar-se, per a transmetre i rebre informació. Resultava, doncs, evident, que la introducció de l'assignatura era clarament insuficient per a aconseguir un domini adequat de la llengua. La solució consistia a aprendre coses integrades dins dels continguts del currículum escolar. L'aprenentatge en una llengua, la del territori en el nostre cas, d'uns continguts motivadors i relacionats amb l'entorn és una bona garantia perquè l'alumne adquireisca una competència concreta en aquesta llengua. La concreció d'aquests plantejaments s'estructura dins el sistema educatiu valencià en uns programes educatius especialment dissenyats a partir de la realitat sociolingüística de la comunitat valenciana: programa d'ensenyament en valencià, programa d'immersió lingüística,

programa d'incorporació progressiva.

Aquest plantejament propi de l'EGB té la seua continuïtat en l'Ensenyament Mitjà on els alumnes poden realitzar els seus estudis en valencià a través de les línies o de les assignatures que s'imparteixen en aquesta llengua.

La celebració del VIIIè aniversari de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià ens obliga a fer balanç de la situació que tenia, abans de la promulgació, i que té, a hores d'ara, el valencià en la nostra societat. Hem de fer una valoració positiva, en referir-nos a l'Ensenyament, ja que la nostra llengua s'ha introduït com a assignatura en la totalitat dels centres educatius, i a més a més, s'ha produït una extensió considerable del valencià, com a llengua vehicular d'aprenentatge en tots els nivells educatius, tan a l'EGB com al BUP i la FP.

En aquests moments podem dir que l'escola valenciana cada vegada està més prop de l'objectiu que marca l'article 19 de la Llei d'Ús i Ensenyament, és a dir, que tots els alumnes hauran de dominar les dues llengües oficials. Es tracta de construir, entre tots, el projecte d'escola que preveja que tots els xiquets i les xiquetes de la nostra Comunitat puguen desenvolupar-se en les mateixes condicions, intentant que la llengua esdevinga un instrument d'integració, evitant les discriminacions i procurant anar formant ciutadans arrelats al seu entorn i capaços d'estimar-lo i transformar-lo.

Encara que som conscients que malgrat els avanços queda un llarg camí per recórrer, i podem començar a ser optimistes en la situació en què es troba la nostra llengua en el sistema educatiu, potser a algú podrà semblar-li poc satisfactòria, però si mirem més endarrere ens adonarem dels progressos que s'han produït vuit anys després de la promulgació de la Llei que fa poc hem commemorat. Com veurem a continuació, a través d'aquestes pàgines, podem dir amb una certa satisfacció que aquests vuit anys de treball i esforços de tanta gent, de moltes persones de tots els sectors implicats en l'ensenyament (professors, pares, alumnes, institucions, ...), han tingut els seus fruits.

L'ensenyament en valencià.

Paral·lelament a la introducció del valencià com a assignatura també començà tant en l'EGB com en el BUP i la FP, un procés que incorporava al valencià com a llengua vehicular d'aprenentatge. La progressiva introducció de la nostra llengua en el sistema educatiu ha estat conseqüència de l'esforç global de tots els col·lectius implicats en l'ensenyament.

A l'EGB l'increment d'escoles, alumnes i unitats que fan ensenyament en valencià és clar: dels 10 centres i 1437 alumnes que hi havia en el curs 1983/84, passa a 311 centres i 32.073 alumnes del curs actual.

QUADRE I

ENSENYAMENT EN VALENCIÀ -CENTRES D'EGB

CURS	PRIVATS	PÚBLICS	TOTAL
1983/84	4	6	10
1984/85	4	44	48
1985/86	4	112	116
1986/87	6	145	151
1987/88	6	162	168
1988/89	7	204	211
1989/90	9	230	239
1990/91	11	254	265
1991/92	12	299	311

Aquest creixement s'ha produït, fonamentalment, en l'escola pública i la seua implantació més efectiva en les zones on el valencià té una major presència social. Ara bé, actualment ja tenim demandes de l'escola privada per incorporar-se a l'ensenyament en valencià i també, a través del programa d'immersió, el valencià està incorporant-se a les zones on ha perdut part de la seua presència social a causa de la castellanització.

En l'EM podem observar també un notable increment de l'ensenyament en valencià, pel que fa al nombre de centres i al de professors que imparteixen la seua matèria en valencià.

Cal ressaltar que a l'EM es produirà en el propers anys, un notable increment ja que es preveu que a mesura que els alumnes acaben l'EGB en

valencià s'anirà incrementant la demanda en aquell nivell educatiu.

QUADRE II

ENSENYAMENT EN VALENCIÀ - CENTRES D'ENSENYAMENT MITJÀ

CURS	PRIVATS	PÚBLICS	TOTAL
1983/84	0	9	9
1984/85	1	21	22
1985/86	10	74	84
1986/87	11	82	93
1987/88	11	88	99
1988/89	11	99	110
1989/90	16	102	118
1990/91	16	103	119
1991/92	7	138	145

- Aquests centres realitzen l'ensenyament en valencià a través de dues modalitats:

* Línia en valencià: on totes les assignatures es realitzen en valencià. En el curs actual són 44 centres.

* Assignatures en valencià: són centres on només s'imparteixen algunes assignatures en valencià. En el curs actual són 101 centres.

Cal ressaltar que a l'EM es produirà en el propers anys, un notable increment ja que es preveu que a mesura que els alumnes acaben l'EGB en valencià s'anirà incrementant la demanda en aquell nivell educatiu.

Un model organitzatiu d'Educació Bilingüe.

La peculiar distribució territorial del valencià i el castellà, i el marc legal autonòmic impliquen per al sistema escolar de la Comunitat Valenciana, com ja hem justificat, l'adquisició d'un tipus d'educació monolingüe -amb el castellà com a llengua d'instrucció i el valencià com a simple matèria d'estudi- per al territori de predomini lingüístic castellà; per al territori de predomini lingüístic valencià, en canvi, comporta un tipus d'educació bilingüe -amb el valencià i el castellà com a llengua d'instrucció-, concretament l'anomenat model d'enriquiment. La característica fonamental d'aquest model consisteix en el fet d'estar dissenyat per a tota la comunitat i no solament per als

parlants de la llengua minoritzada. El seu objectiu primordial és que tots els membres -qualsevol que en siga la llengua materna- assolequen un domini efectiu de totes dues llengües, sense perjudici de l'aprenentatge d'una llengua estrangera en edats ben primerenques, o d'una altra més tard, si s'escau, mal que siga a nivells merament funcionals.

Aquest model d'educació bilingüe, tanmateix, si examinem curosament la complexa situació socio-lingüística del medi social de que es nodreix l'escola, haurem de constatar que ha d'adaptar-se a circumstàncies molt heterogènies i afrontar situacions socio-pedagògiques ben dissemblants. Per aquest motiu, i per tal d'aconseguir operativitat, agrupa tots els

lingüístiques, territorials, econòmiques, etc.) que conformen una situació educativa general.

Els programes.

L'estructura de programes en els nivells actuals de l'ensenyament és la següent:

* EN L'EDUCACIÓ GENERAL BÀSICA

Dos d'òptims, que poden aconseguir fàcilment tots els objectius que el sistema educatiu valencià té encomanats:

factors rellevants en categories manejables i els imposa una estructura que resulta funcional a fetes organitzatius i pedagògics: els configura en programes. Un programa d'educació bilingüe és, doncs, un patró didàctico-organitzatiu que, a partir de les bases psicopedagògiques en què recolza aquest tipus d'ensenyament i amb l'exigència d'aconseguir tots i cadascun dels objectius del sistema educatiu, intenta adaptar-se al conjunt de variables (socials, socio-

a) **Programa d'Immersion**, adreçat a alumnes majoritàriament castellanoparlants que resideixen al territori de predomini lingüístic valencià -o castellà, si les circumstàncies són favorables (per exemple en les zones de transició entre els dos territoris)-, sobretot al cinturó suburbial de les urbs de forta immigració, i que es proposa aconseguir tots els objectius lingüístics i acadèmics mitjançant el canvi de llengua de la llar a l'escola.

b) Programa d'Ensenyament en Valencià, per a alumnes majoritàriament valencianoparlants residents al territori de predomini lingüístic valencià. Intenta prestigiar la llengua pròpia dels alumnes emprant-la com a llengua d'instrucció i augmentar-ne la competència com a base per a assolir un domini aprofundit de l'altra llengua.

Un dels factors més rellevants per a l'èxit d'aquests dos programes radica en l'ús total del valencià en totes les activitats no acadèmiques del centre: la documentació administrativa, arxius i expedients, retolació i cartells, avisos, comunicacions amb els pares i l'administració municipal, activitats extraescolars, etc.

Un d'obligat on, per qualsevol motiu, no es poden aplicar cap dels dos anteriors:

c) Programa d'Incorporació Progressiva, adreçat a alumnes del territori de predomini lingüístic valencià. Com que el tret definidor n'és l'ús predominant del castellà com a llengua d'instrucció, presentarà unes característiques molt diferents segons que l'alumnat siga majoritàriament valencianoparlant o castellanoparlant. També hi pot variar el grau d'ús del valencià com a llengua d'instrucció, de manera que, augmentant el nombre d'àrees que s'imparteixen en aquesta llengua, els resultats poden arribar a ser semblants als dels programes A i B.

*** EN ENSENYAMENT MITJÀ.**

a) Programa d'Ensenyament en Valencià, adreçat a alumnes procedents dels programes d'Immersion i d'Ensenyament en Valencià de l'EGB i amb uns objectius semblants als d'aquests.

b) Programa d'Incorporació Progressiva, aplicat en el territori de predomini lingüístic valencià i amb uns objectius semblants al del programa homònim de l'EGB. L'ensenyament és en castellà tret d'algunes assignatures que s'imparteixen en valencià.

Perspectives de futur.

El primer plantejament que ens hem de fer amb vista al futur és la necessitat de continuar endavant en el treball iniciat. Cal que intensifiquem els esforços per assolir els objectius proposats i que construïm,

entre tots, un model educatiu capaç d'establir les condicions objectives necessàries per a avançar en una direcció molt clara: consecució d'una escola valenciana de qualitat, europea, compensadora de les desigualtats i integradora, arrelada al medi i projectada al futur.

Aquest repte que tenim tots els professionals i sectors socials implicats en el procés educatiu de la Comunitat Valenciana es materialitza, a hores d'ara, en la concreció pròpia que haurem de fer de la Reforma Educativa.

Tots sabem que la Reforma del sistema educatiu es realitza per a dotar, d'una manera més eficaç i efectiva, tots els alumnes d'una bona preparació científica i tècnica i d'una completa formació humanística per tal que s'incorporen en el futur, amb plena competència, en el món del treball i estiguen preparats per afrontar els canvis profunds que s'experiementen en les seues condicions de vida i en el seu entorn.

A més d'aquests objectius generals de la Reforma del sistema educatiu, en el cas concret de la Comunitat Valenciana, ens comporta un altre repte: fer que l'escola valenciana que construïm continue endavant en el procés encetat i que la llengua i el patrimoni cultural propis constitueixquen les arrels de què es nodresca la nostra escola, des d'una òptica progressista i dins del plantejament d'una Europa multilingüe i multicultural.

Entre tots, i sobre tot l'Administració educativa, haurem d'elaborar un model educatiu que, atenent la problemàtica sociolingüística i psicopedagògica i amb tota la complexitat administrativa i docent, siga capaç d'enquadrar les línies de força de tot el sistema educatiu en els objectius de política lingüística i educativa que prescriu el nostre ordenament legal, així com les necessitats i exigències de la societat.

Vicent Sala i Bou

Cap del Servei d'Ensenyament
del Valencià.
Generalitat Valenciana.

* * *